

Βρυξέλλες, 23.11.2017
COM(2017) 773 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

**Ενίσχυση της ενωσιακής διαχείρισης των καταστροφών: rescEU
αλληλεγγύη με υπευθυνότητα**

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρώπη αντιμετωπίζει ολοένα και περισσότερο τις δραματικές επιπτώσεις έντονων και απρόβλεπτων ακραίων καιρικών φαινομένων και σεισμών, με επακόλουθο την απώλεια ανθρώπινων ζωών και την καταστροφή περιουσιών και πολιτιστικής κληρονομιάς. Τραγικό είναι το κόστος των επιπτώσεων αυτών σε ανθρώπινες ζωές και βιοτικούς πόρους. Τα έθνη της Ευρώπης αποφάσισαν την οικοδόμηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) για την προώθηση ενός κοινού αγαθού και για την από κοινού αντιμετώπιση των αντιξοοτήτων, διότι η ενότητα και η αλληλεγγύη τα καθιστούν πιο ισχυρά. Μια Ευρώπη που προστατεύει έχει και τα μέσα να αντιδρά με αποφασιστικό τρόπο.

Η κλιματική αλλαγή εντείνει τις επιπτώσεις των ακραίων καιρικών φαινομένων στην Ευρώπη και σε ολόκληρο τον κόσμο¹. Οι βασικές τάσεις δείχνουν τον τρόπο με τον οποίο η κλιματική αλλαγή συμβάλλει στην αυξημένη ένταση των δασικών πυρκαγιών και στη μεγαλύτερη διάρκεια της περιόδου δασικών πυρκαγιών στη νότια Ευρώπη, την επέκταση προς τον βορρά των περιοχών που είναι επιρρεπείς σε πυρκαγιές, καθώς και ολοένα περισσότερες καταιγίδες και κινδύνους πλημμυρών². Από το 1980 και έπειτα, παράλληλα με το ανθρώπινο κόστος, τα κράτη μέλη της ΕΕ έχασαν πάνω από 360 δισ. EUR λόγω ακραίων καιρικών και κλιματικών φαινομένων.³ Ταυτόχρονα, τα ακραία φαινόμενα, όπως οι δασικές πυρκαγιές, προκαλούν επίσης επιδείνωση της κλιματικής αλλαγής μέσω της αύξησης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου⁴.

Το 2017 χαρακτηρίστηκε από ευρύ φάσμα καταστροφών. Συνολικά, πάνω από 200 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους σε φυσικές καταστροφές στην Ευρώπη το 2017⁵. Πρόσφατα, τροπικοί κυκλώνες έπληξαν σοβαρά τις εξόχως απόκεντρες περιοχές της ΕΕ και τα ευρωπαϊκά υπερπόντια εδάφη της Καραϊβικής. Ο τυφώνας Ophelia προκάλεσε αιφνίδιες πλημμύρες στην Ιρλανδία και στο Ηνωμένο Βασίλειο και έπληξε μεγάλα τμήματα της βορειοδυτικής Ευρώπης. Θανατηφόρες καταιγίδες έπειτα από έντονα κύματα καύσωνα έπληξαν την Κεντρική Ευρώπη στις αρχές του φετινού καλοκαιριού.

Κυρίως, το 2017 σημειώθηκαν καταστροφικές πυρκαγιές δασών. Πάνω από ένα εκατομμύριο εκτάρια δασικών εκτάσεων καταστράφηκαν - τα μισά εκ των οποίων στην Πορτογαλία, έκταση σχεδόν τριπλάσια σε σχέση με τον πενταετή μέσο όρο της ΕΕ. Η έκταση αυτή έχει σε εμβαδόν τετραπλάσιο από το μέγεθος του Λουξεμβούργου ή δεκαπλάσιο από το μέγεθος του Βερολίνου. Πολλοί άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους με τραγικό τρόπο. Μόνο στην Πορτογαλία, μεταξύ Ιουνίου και Οκτωβρίου, σκοτώθηκαν πάνω από 100 άνθρωποι. Οι πυρκαγιές είχαν ως συνέπεια τη μεγάλη καταστροφή περιουσιών και σημαντικότερες επιπτώσεις στην οικονομία, συγκεκριμένα στις υποδομές δικτύου, στις επιχειρήσεις (εμπορικές και βιομηχανικές), σε γεωργικές και δασοκομικές δραστηριότητες. Μόνο στην Πορτογαλία, η άμεση οικονομική ζημία των δασικών πυρκαγιών που εκδηλώθηκαν μεταξύ

¹ IPCC, Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. (Κλιματική αλλαγή 2014: Επιπτώσεις, προσαρμογή και ευπάθεια). Μέρος Α: Παγκόσμια και τομεακά θέματα. Συμβολή της Ομάδας Εργασίας II στην πέμπτη έκθεση αξιολόγησης της Δακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή, 2014

² Έκθεση του ΕΟΠ αριθ. 1/2017, 25/01/2017, Climate change, impacts and vulnerability in Europe 2016 (Κλιματική αλλαγή, επιπτώσεις και τρωτότητα στην Ευρώπη το 2016).

³ Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις, ο ετήσιος αριθμός θανάτων στην ΕΕ μεταξύ των ετών 2071 και 2100 θα ανέλθει σε 152.000 (δηλαδή 50-πλάσια αύξηση σε σχέση με τις τρέχουσες απώλειες που σχετίζονται με το κλίμα), ως άμεση συνέπεια των ακραίων καιρικών φαινομένων και των σχετικών κινδύνων εάν δεν αναληφθεί δράση για την προστασία των πολιτών, ενώ όσοι ζουν στη νότια Ευρώπη ενδέχεται να πληγούν περισσότερο: Bl. Forzieri, Giovanni et al., «Increasing risk over time of weather-related hazards to the European population», 2017, («Αύξηση με την πάροδο του χρόνου των συνδεόμενων με καιρικά φαινόμενα κινδύνων για τον πληθυσμό της Ευρώπης»).

⁴ Έκθεση της Διακυβερνητικής επιτροπής για την κλιματική αλλαγή, 2014: Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής

⁵ EM-DAT, 2017

Ιουνίου και Σεπτεμβρίου εκτιμάται σε περίπου 600 εκατ. EUR, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,34 % του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος της Πορτογαλίας. Οι δασικές πυρκαγιές αποτελούν πλέον πραγματικότητα και σε νέες γεωγραφικές τοποθεσίες, αφού οι πυρκαγιές του 2017 έπληξαν περιοχές της Ιρλανδίας και της Γροιλανδίας.

Κατά την τελευταία διετία παρατηρούνται επίσης σοβαρές ζημιές λόγω σεισμών. Ύστερα από τον μεγάλο σεισμό που έπληξε την κεντρική Ιταλία τον Αύγουστο του 2016 ακολούθησαν τρεις μεγάλοι μετασεισμοί κατά τους επόμενους μήνες. Ο αριθμός των νεκρών ανήλθε σε 290 άτομα· οι πόλεις και η πολιτιστική κληρονομιά στις περιοχές Umbria, Lazio και Marche καταστράφηκαν και η οικονομική δραστηριότητα υπέστη σοβαρό πλήγμα από τις δονήσεις που προκλήθηκαν. Νωρίτερα φέτος το καλοκαίρι, η Κως, καθώς και γειτονικές χώρες, όπως η Τουρκία, επλήγησαν από σεισμό που οδήγησε σε πολλούς θανάτους, σε εκατοντάδες τραυματισμούς και σε τεράστια αναστάτωση της οικονομίας, η οποία εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τον τουρισμό.

Εκτός από αυτές τις περιβαλλοντικές καταστροφές, η Ευρώπη δέχτηκε πλήγμα και από τρομοκρατικές επιθέσεις με πολλαπλές απώλειες, καθώς και από πολλές περίπλοκες περιπτώσεις εγκυμάτων που έρχονταν άμεσης προσοχής. Οι ιοί Έμπολα και Ζίκα υπενθύμισαν επίσης τους κινδύνους από επιδημίες και καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας.

Η Ευρώπη δεν είναι η μόνη που αντιμετωπίζει τέτοιου είδους καταστάσεις. Σε όλο τον κόσμο εκδηλώνονται περιστατικά που φανερώνουν παρόμοιες τάσεις επιδείνωσης: η πολιτεία της Καλιφόρνιας επλήγη εφέτος από διαδοχικές πυρκαγιές μεγάλης έντασης στις οποίες κάηκαν πάνω από 200 χιλιάδες εκτάρια, δηλ. πάνω από το διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου για χρονικό διάστημα πενταετίας⁶. Για τη Βραζιλία, το 2017 ενδέχεται να είναι η χειρότερη χρονιά σε ό, τι αφορά τις δασικές πυρκαγιές⁷. Πάνω από μισό εκατομμύριο εκτάρια καταστράφηκαν από δασικές πυρκαγιές στη Χιλή μεταξύ Ιουλίου 2016 και Φεβρουαρίου 2017, στην καταπολέμηση των οποίων συνεισέφερε ενεργά η Ευρωπαϊκή Ένωση⁸. Το 2017 σημειώθηκαν επίσης καταστροφικές πλημμύρες στην Αφρική και την Ασία, καθώς και καταστροφικοί σεισμοί σε παγκόσμια κλίμακα, με θανατηφόρες σεισμικές δονήσεις στο Μεξικό τον Σεπτέμβριο, κατά τις οποίες έχασαν τη ζωή τους πάνω από 270 άνθρωποι, κατέρρευσαν δεκάδες κτίρια και υπέστησαν ζημιές εκατοντάδες ιστορικά μνημεία. Ο σεισμός που έπληξε την παραμεθόρια περιοχή του Ιράκ και του Ιράν στις 12 Νοεμβρίου του τρέχοντος έτους στοίχισε τη ζωή σε τουλάχιστον 420 κατοίκους, προκάλεσε τον τραυματισμό περισσότερων από 7 000 ανθρώπων και είχε ως συνέπεια την καταστροφή χιλιάδων κατοικιών και μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς, ενώ διατάραξε σοβαρά την παροχή βασικών υπηρεσιών υδροδότησης και ενέργειας. Η Χιλή και η Τουρκία επλήγησαν επίσης από σεισμούς κατά το τρέχον έτος.

Καθώς οι νέες προκλήσεις επιβάλλουν νέους τρόπους δράσης, η παρούσα ανακοίνωση εκθέτει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να ανταποκριθεί στην καίρια πρόκληση της βελτίωσης της προστασίας των πολιτών από τις εν λόγω καταστροφές. Εξηγεί τον τρόπο με τον οποίο μια πιο φιλόδοξη και ολοκληρωμένη προσέγγιση μπορεί να αξιοποιήσει την κλίμακα της ΕΕ ώστε να αντιδρά πιο αποδοτικά και πιο αποτελεσματικά, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα ότι τα κράτη μέλη θα

⁶ Οι στατιστικές καλύπτουν τη χρονική περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 2017 έως 22 Οκτωβρίου 2017. Βλ. State of California, CAL FIRE service,

⁷ Εθνικό Ινστιτούτο Διαστημικών Ερευνών της Βραζιλίας, (Brazil National Institute for Space Research),

⁸ Βλ. Πύλη ERCC, Χιλή – Forest fires EU support (Στήριξη της ΕΕ ενάντια σε δασικές πυρκαγιές), 2 Φεβρουαρίου 2017

χρησιμοποιούν όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους για την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση των καταστροφών.

2. Η ΑΝΤΙΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΕ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Ο Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁹ (ΜΠΠΕ) είναι στη διάθεση των κρατών μελών και τρίτων χωρών που μπορούν να τον ενεργοποιούν σε περίπτωση καταστροφών όταν οι εθνικές ικανότητες δεν επαρκούν. Λειτουργεί σε εθελοντική βάση, δηλαδή ένα κράτος μέλος ή τρίτη χώρα εκδίδει αίτηση βοήθειας μέσω του Κέντρου Συντονισμού Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών (ΚΣΑΕΑ) που έχει συστήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και τα άλλα κράτη μέλη αποφασίζουν αν θα προσφέρουν ή όχι σε βοήθεια. Προκειμένου να εξασφαλιστεί κάποια προβλεψιμότητα, δημιουργήθηκε «εθελοντική δεξαμενή» πόρων. Τα κράτη μέλη παρέχουν τους πόρους που μπορεί να ζητήσει η Επιτροπή, αλλά δεν υποχρεούνται να προσφέρουν βοήθεια. Σε πολλές περιπτώσεις δε, ορισμένα κράτη μέλη δεν είναι σε θέση να προσφέρουν συνδρομή, ιδίως όταν πολλά κράτη μέλη αντιμετωπίζουν ταυτόχρονα παρόμοιες καταστροφές.

Κατά τα τελευταία έτη, το κλίμα και άλλα φαινόμενα έχουν επιδεινώσει την ικανότητα των κρατών μελών να παρέχουν συνδρομή το ένα στο άλλο, καθώς οι ικανότητες κάθε κράτους μέλους φτάνουν συχνά στα όριά τους.

Παράλληλα, τα κίνητρα για παροχή βοήθειας από τα κράτη μέλη μέσω του μηχανισμού της Ένωσης είναι πολύ χαμηλά, δεδομένου ότι ο προϋπολογισμός της ΕΕ χρηματοδοτεί μέρος μόνο των εξόδων μεταφοράς. Ωστόσο, στις περισσότερες επιχειρήσεις, η μετάβαση από το σημείο Α στο σημείο Β δεν αποτελεί το δαπανηρό μέρος: οι λειτουργικές δαπάνες είναι πολύ υψηλότερες από τις δαπάνες μεταφοράς. Για παράδειγμα, οι δαπάνες μεταφοράς ενός μεγάλου κινητού νοσοκομείου αποτελούν κλάσμα, μόνο, των δαπανών λειτουργίας του, που ανέρχονται σε περίπου 6 εκατ. EUR τον μήνα. Μια πτήση από τη Γαλλία στην Πορτογαλία είναι επίσης φθηνή αν συγκριθεί με το κόστος της επιτόπου εκμετάλλευσης του αεροπλάνου επί αρκετές ημέρες. Οι δαπάνες λειτουργίας των εν λόγω πόρων δεν χρηματοδοτούνται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

Ως εκ τούτου, ο Μηχανισμός Πολιτικής Προστασίας της Ένωσης συχνά δεν προσφέρει τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, εφέτος, παρασχέθηκε βοήθεια μόνο σε 10 περιπτώσεις από τα 17 αιτήματα που αφορούσαν δασικές πυρκαγιές. Ενίοτε, η αντίδραση ήταν πολύ αργή. Σε ορισμένα δε πληγέντα κράτη μέλη, η αντίδραση επηρεάστηκε ριζικά και από την περιορισμένη διαθεσιμότητα πυροσβεστικών αεροσκαφών και στόλου, τόσο ως προς τον αριθμό όσο και ως προς την επιχειρησιακή τους ικανότητα. Η περιορισμένη διαθεσιμότητα πυροσβεστικών αεροσκαφών επιδεινώνεται και από το γεγονός ότι ο ειδικός χαρακτήρας των εν λόγω αεροσκαφών και το υψηλό κόστος παραγωγής τους έχουν ως αποτέλεσμα να είναι δυσεύρετα στην αγορά. Οι συνθήκες αυτές επηρέασαν σοβαρά την αποτελεσματικότητα της σχετικής προ-δεσμευμένης ικανότητας για συντονισμένη αντιμετώπιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο και κατέδειξαν την ανεπάρκεια των μέσων σε επίπεδο ΕΕ. Κατέδειξαν επίσης ότι τα κίνητρα σήμερα δεν επαρκούν για να οικοδομηθεί ισχυρή ικανότητα πολιτικής προστασίας στην ΕΕ, και για να υπάρξει ετοιμότητα χρησιμοποίησης της για την αντιμετώπιση καταστροφών σε άλλα κράτη μέλη. Εν ολίγοις, οι φετινές εκτεταμένες καταστροφές έδειξαν ότι έχουμε πλέον φθάσει σαφώς στα όρια του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, με τον τρόπο που είναι διαρθρωμένος και λειτουργεί σήμερα.

⁹ Απόφαση αριθ. 1313/2013/ΕΕ. Η παρούσα ανακοίνωση είναι σύμφωνη με το άρθρο 34 της απόφασης.

Ταυτόχρονα, είναι σαφές ότι οι δυνητικές επιπτώσεις των καταστροφών μπορούν να μειωθούν μέσω της αποτελεσματικής πρόληψης: η σημαντική μείωση των οικονομικών επιπτώσεων των σοβαρών πλημμυρών στην Κεντρική Ευρώπη το 2013, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα φαινόμενα του 2002, μπορούν να αποδοθούν εν μέρει στην αποτελεσματική προστασία κατά των πλημμυρών και στα μέτρα πρόληψης των κινδύνων που εφαρμόστηκαν από το 2002¹⁰.

Η εμπειρία μέχρι στιγμής προσφέρει σημαντικά διδάγματα:

1. Σε περίπτωση πολλαπλών ή συχνών ακραίων φαινομένων όπως αυτά του 2017, είναι απαραίτητη επιπλέον ικανότητα. Η χρησιμοποίησή της θα πρέπει επίσης να είναι όσο το δυνατόν πιο αποδοτική.
2. Ένας λειτουργικός μηχανισμός αλληλεγγύης πρέπει να διαθέτει επαρκώς ισχυρή διάρθρωση κινήτρων η οποία θα ενθαρρύνει την από κοινού χρήση των πόρων αντίδρασης σε διασυνοριακό επίπεδο.
3. Η ορθή ανάλυση των κινδύνων και οι στοχευμένες βραχυπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες πρωτοβουλίες πρόληψης με αποτελεσματική παρακολούθηση, είναι οι βάσεις για αποτελεσματική ετοιμότητα και αντιμετώπιση σε περίπτωση καταστροφών.
4. Όλα τα διαθέσιμα μέσα της ΕΕ, όπως τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) πρέπει να χρησιμοποιούνται πλήρως, όσον αφορά την πρόληψη και τη διαχείριση καταστροφών, και να αντλούνται πλήρως οι μεταξύ τους συνέργειες.

Η ενίσχυση της διαχείρισης των καταστροφών από την ΕΕ σημαίνει επίσης κριτική θεώρηση της πρόληψης των καταστροφών στα κράτη μέλη και των μέτρων της ΕΕ για τη στήριξη της πρόληψης. Χρειάζεται επειγόντως μια πλήρως ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά την πρόληψη, την ετοιμότητα και την αντιμετώπιση των καταστροφών στην Ένωση και στα κράτη μέλη της. Γνωρίζουμε ότι η επένδυση στην πρόληψη σώζει ζωές και βιοτικούς πόρους· ως εκ τούτου, απαιτείται αποτελεσματική στόχευση των κινδύνων καταστροφών.

3. ΜΙΑ ΕΥΡΩΠΗ ΠΟΥ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ: RESCEU

Η Ένωση στο σύνολό της πρέπει να προβλέπει τους μεταβαλλόμενους και αναδυόμενους κινδύνους, είτε από φυσικά είτε από ανθρωπογενή αίτια. Μια πιο ανθεκτική και ολοκληρωμένη ικανότητα διαχείρισης των καταστροφών από την ΕΕ αποτελεί, ως εκ τούτου, προϋπόθεση για την παροχή καλύτερης προστασίας σε άτομα, σε κοινότητες, σε οικονομικά συμφέροντα και στο περιβάλλον. Η ΕΕ πρέπει να βελτιώσει τις συνεισφορές όλων των πολιτικών και των μέσων της ώστε να ενισχυθεί η ικανότητα πρόληψης, ετοιμότητας, αντιμετώπισης των καταστροφών και αποκατάστασής τους. Αυτό θα συμβάλει στην οικοδόμηση της ευρωπαϊκής αλληλεγγύης και της κατανομής ευθυνών σε όλα τα επίπεδα.

Η πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου εισάγει αλλαγές στην υφιστάμενη νομοθεσία για την πολιτική προστασία οι οποίες θα επιτρέψουν στην Ευρώπη να κάνει

¹⁰ Βλ. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-907_en.htm

ένα άλμα προς τα εμπρός με στόχο την καλύτερη πρόληψη, την προετοιμασία και την αντιμετώπιση φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών τόσο εντός όσο και εκτός της Ένωσης.

Οι αλλαγές έχουν τους ακόλουθους στόχους:

α) ενίσχυση της συλλογικής ικανότητας της Ένωσης και των κρατών μελών ως προς την αντιμετώπιση καταστροφών και των επαναλαμβανόμενων και αναδυόμενων ελλείψεων σε επίπεδο ικανοτήτων, με τη δημιουργία ενός διττού συστήματος ικανότητας αντίδρασης: ενός ειδικού αποθεματικού ικανοτήτων αντίδρασης με τη διοίκηση του ελέγχου σε επίπεδο Ένωσης, καλούμενου rescEU· και πιο αποτελεσματικής και δυναμικής συμβολής από τα κράτη μέλη μέσω μιας ευρωπαϊκής δεξαμενής πολιτικής προστασίας.

β) μεγαλύτερο εστιασμό στην προληπτική δράση στο πλαίσιο του κύκλου διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών, καθώς και ενίσχυση της συνοχής με άλλες καίριες πολιτικές της ΕΕ, μεταξύ άλλων, στον τομέα της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της αντιμετώπισης των καταστροφών.

γ) διασφάλιση της ευελιξίας και αποτελεσματικότητας του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης σε επίπεδο διοικητικών διαδικασιών που αποσκοπούν στη στήριξη των επιχειρήσεων έκτακτης ανάγκης.

3.1. Ενίσχυση της αντίδρασης της ΕΕ σε περιπτώσεις καταστροφών

Η κοινή προσέγγιση της ΕΕ σημαίνει ότι μεγαλύτερη ικανότητα μπορεί να είναι έτοιμη να αναπτυχθεί σε δεδομένη χρονική στιγμή. Έχοντας αυτό υπόψη, η πρόταση έχει δύο σκέλη όσον αφορά την πλήρωση των ελλείψεων ως προς την ικανότητα, ώστε να μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να ενισχύει συλλογικά την αντιμετώπιση των καταστροφών.

Πρώτον, για να παράσχει έγκυρη και συνεκτική αντιμετώπιση των καταστροφών στην ΕΕ και να υπερβεί τις ελλείψεις του τρέχοντος προαιρετικού συστήματος στο πλαίσιο του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα θεσπίσει επείγοντως ειδικό αποθεματικό των πόρων της ΕΕ: **rescEU**. Το rescEU θα απαρτίζεται από ικανότητες οι οποίες θα επιτρέπουν στην ΕΕ να αντιμετωπίζει τις καταστροφές που έχουν, κατά τα τελευταία έτη, πλήξει κυρίως τον κοινωνικό ιστό της Ευρώπης. Πρόκειται για αεροσκάφη εναέριας δασοπυρόσβεσης, υψηλής δυναμικότητας άντλησης, έρευνας και διάσωσης σε αστικό περιβάλλον και ανάπτυξη ικανοτήτων για τους κινδύνους για τη δημόσια υγεία, όπως κινητά νοσοκομεία και ιατρικές ομάδες έκτακτης ανάγκης. Εάν προκύψει νέο αποδεδειγμένο έλλειμμα ικανότητας, η Επιτροπή, μέσω κατ' εξουσιοδότηση πράξης, θα προσδιορίζει τις πρόσθετες ικανότητες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν μέρος του rescEU.

Η εν λόγω ευρωπαϊκή ικανότητα πολιτικής προστασίας θα λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς τις υφιστάμενες εθνικές ικανότητες αντίδρασης που ήδη συμβάλλουν στη συντονισμένη αντιμετώπιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Το rescEU θα αποτελείται από ικανότητες ενοικιαζόμενες ή μισθωμένες μέσω ενωσιακών ρυθμίσεων ή που έχουν αποκτηθεί με πλήρη ενωσιακή χρηματοδότηση. Όλες οι δαπάνες για τις προαναφερόμενες ικανότητες θα καλύπτονται πλήρως από χρηματοδότηση της ΕΕ, στο πλαίσιο της οποίας η Επιτροπή θα διατηρεί τον επιχειρησιακό έλεγχο των εν λόγω πόρων και τη λήψη απόφασης για την ανάπτυξή τους. Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων, το αιτούν κράτος θα διασφαλίζει ότι οι

δραστηριότητες που περιλαμβάνουν ικανότητες και ομάδες rescEU εκτελούνται σύμφωνα με την επιχειρησιακή ανάπτυξη που συμφωνήθηκε με την Επιτροπή.

Δεύτερον, προτείνεται να ενισχυθεί και να απλουστευθεί η ισχύουσα διάρθρωση κινήτρων του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης. Η ΕΕ θα πρέπει να παράσχει αυξημένη συγχρηματοδότηση, σε επίπεδο προσαρμογής, αποκατάστασης και σε επιχειρησιακό επίπεδο, συμπεριλαμβανομένων των μεταφορών, (ύψους 75 %), για το κόστος εκ των προτέρων δεσμευμένων σε μια ευρωπαϊκή δεξαμενή πολιτικής προστασίας πόρων, πόρων στους οποίους η αντιμετώπιση κρίσεων της ΕΕ μπορεί να βασίζεται ανά πάσα στιγμή. Δεδομένης της αυξημένης οικονομικής στήριξης της ΕΕ προς τους εν λόγω πόρους, έπειτα από ενεργοποίηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας, θα είναι διαθέσιμοι προς ανάπτυξη κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής, εκτός εάν κράτος μέλος αντιμετωπίζει εξαιρετική κατάσταση η οποία επηρεάζει σοβαρά την εκτέλεση εθνικών καθηκόντων. Αυτό θα αποτελέσει σημαντική αλλαγή σε σύγκριση με τη σημερινή κατάσταση.

Παράλληλα, ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της Ένωσης θα πρέπει να σταματήσει τη συγχρηματοδότηση της χρησιμοποίησης των πόρων που παρέχονται σε βάση ad hoc, εάν δεν είναι δυνατή η πρόβλεψη της πραγματικής διαθεσιμότητάς τους σε περίπτωση καταστροφής.

Μια Ευρώπη που προστατεύει πρέπει επίσης να είναι σε θέση να αντιδρά άμεσα στις καταστροφές χωρίς μακρά αλυσίδα γραφειοκρατικών διαδικασιών. Το σύστημα rescEU θα λύσει το συγκεκριμένο πρόβλημα με την παροχή ισχυρής και αξιόπιστης ικανότητας άμεσης αντίδρασης που θα μπορεί να χρησιμοποιείται ύστερα από αίτημα κρατών τα οποία δεν είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν μια καταστροφή και λαμβάνουν ανεπαρκή εξωτερική βοήθεια. Το σύστημα rescEU θα είναι διαθέσιμο όταν οι εθνικές ικανότητες δεν επαρκούν ή έχουν εξαντληθεί. Ωστόσο, ταυτόχρονα, η επιλογή αυτή δεν θα πρέπει να υποκαθιστά τις προσπάθειες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο: όλα τα επίπεδα πρέπει να συμβάλλουν στην ενίσχυση της ετοιμότητας σε περιόδους μεταβαλλόμενων συνθηκών κινδύνου.

Η πρόταση περιλαμβάνει επίσης διατάξεις που διασφαλίζουν ότι η εκταμίευση των κονδυλίων της ΕΕ μέσω του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης συνοδεύεται από κατάλληλη προβολή της Ένωσης.

Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα διαθέτει έναν μηχανισμό πολιτικής προστασίας που θα βασίζεται σε δύο συμπληρωματικούς πυλώνες: έναν αξιόπιστο επιμερισμό των πόρων των κρατών μελών σε ένα ευρωπαϊκό σώμα πολιτικής προστασίας και το σύστημα rescEU ως έσχατη λύση ικανότητας που μπορεί να κινητοποιηθεί αμέσως. Το αποτέλεσμα θα είναι ένα σύστημα που θα χαρακτηρίζεται από απλούστευση, σημαντική μείωση της γραφειοκρατίας και, το σημαντικότερο, από ταχύτερη και κατάλληλη αντίδραση. Ένας μηχανισμός πολιτικής προστασίας που θα παρέχει επιπλέον δικλείδα ασφαλείας για την προστασία των πολιτών μας σε περίπτωση καταστροφών.

3.2. Ισχυρή πρόληψη και ετοιμότητα μέσω της πολιτικής προστασίας

Η ενίσχυση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης τοποθετεί την πρόληψη των καταστροφών και τη μείωση των κινδύνων στο επίκεντρο των προσπαθειών μας για τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών. Απαιτούνται ενέργειες πρόληψης για τον περιορισμό των επιπτώσεων των κινδύνων και για να καταστούν οι κοινωνίες πιο ισχυρές σε περίπτωση νέας καταστροφής, μειώνοντας ταυτόχρονα τις ανάγκες αντίδρασης. Η αύξηση της ανθεκτικότητας των υποδομών της ΕΕ, των

οικοσυστημάτων και των κοινωνιών αποτελεί ουσιώδες στοιχείο της αποτελεσματικής πρόληψης των καταστροφών.

Η ολοκληρωμένη επένδυση από τα κράτη μέλη στον τομέα της παρακολούθησης της πρόληψης και της ετοιμότητας είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία του συστήματος rescEU. Η πρόληψη των καταστροφών, ως βάση για αποτελεσματική διαχείριση των καταστροφών, πρέπει να συνδέεται στενά με τις δραστηριότητες ετοιμότητας και αντίδρασης, και να ενσωματωθεί με περισσότερο στρατηγικό τρόπο στις δράσεις του ενισχυμένου μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης. Για τον σκοπό αυτό, η τρέχουσα πρόταση περιλαμβάνει διάταξη σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή μπορεί να ζητεί, να παρακολουθεί και να υποβάλλει εκθέσεις σχετικά με την υλοποίηση των σχεδίων ετοιμότητας και πρόληψης.

Η πρόταση για νέα νομοθεσία ενισχύει επίσης τη στήριξη των δράσεων πρόληψης καταστροφών τονίζοντας τη σημασία της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, των συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης, της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση καταστροφών (π.χ. κατάρτιση και ασκήσεις) και των πρωτοβουλιών διαχείρισης της γνώσης, όπως εκείνες που αναλαμβάνει το Κέντρο γνώσεων για τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφής (DRMKC)¹¹, της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών, της μεταφοράς τεχνολογίας και της διασφάλισης του ότι η χρήση διαφόρων προτύπων και πρωτοκόλλων δεν εμποδίζει την αποτελεσματική ανάπτυξη. Προβλέπει, επίσης, ειδικούς μηχανισμούς διαβουλεύσεων ώστε να μπορεί η Επιτροπή να φέρει σε επαφή τα κράτη μέλη με συγκεκριμένα κοινά συμφέροντα ώστε να συνεργάζονται διεξοδικά για την εξεύρεση τρόπου αντιμετώπισης συγκεκριμένων ζητημάτων, όπως οι δασικές πυρκαγιές.

Επίσης, η πρόταση θα ανοίξει τον δρόμο για την ανάπτυξη ενός ειδικού ευρωπαϊκού δικτύου γνώσεων για την πολιτική προστασία, το οποίο θα συνεργάζεται με πρωτοβουλίες όπως το Κέντρο γνώσεων για τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφής, το οποίο αναμένεται να ενισχύσει τη συνιστώσα της κατάρτισης του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, σε στενή συνεργασία με τις σχετικές εθνικές δομές επί του θέματος. Στόχος του Δικτύου Γνώσεων θα είναι να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητα της κοινής διαχείρισης των καταστροφών από την ΕΕ. Θα πρέπει να συσταθεί ως πανευρωπαϊκό δίκτυο εξειδικευμένων κέντρων κατάρτισης και άσκησης, στο πλαίσιο του οποίου θα διαδίδονται ευρωπαϊκές και διεθνείς βέλτιστες πρακτικές, θα ενισχυθούν η διαλειτουργικότητα και τα μέτρα στήριξης στο κράτος υποδοχής και θα αναλαμβάνονται κοινές ασκήσεις της ΕΕ. Τέλος, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Γνώσεων για την Πολιτική Προστασία θα συνδράμει στην ενίσχυση της συνεργασίας και της αμοιβαίας κατανόησης, και θα βοηθήσει στην οικοδόμηση μιας κοινής ενωσιακής προσέγγισης ως προς την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση καταστροφών. Μέσω ενισχυμένης συνεργασίας, κοινής κατάρτισης και ασκήσεων προσομοίωσης θα αυξηθεί η αποτελεσματικότητα της κοινής ευρωπαϊκής ετοιμότητας και αντιμετώπισης των καταστροφών.

3.3 Απλούστευση

Η πρόταση επιδιώκει τον εξορθολογισμό των διοικητικών διαδικασιών ώστε να μειωθούν οι καθυστερήσεις στην ανάπτυξη των μέσων βοήθειας. Απλουστεύει το ισχύον σύστημα μέσω:

¹¹ Παραδείγματα τέτοιων πρωτοβουλιών DRMKC περιλαμβάνουν τη συνεχή ανάπτυξη και ενσωμάτωση των πλέον καινοτόμων ερευνητικών αποτελεσμάτων

- της θέσπισης μιας μόνο κατηγορίας πόρων αντίδρασης, η χρήση των οποίων απαιτεί συγχρηματοδότηση από τα κράτη μέλη και από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, δηλαδή της ευρωπαϊκής δεξαμενής πολιτικής προστασίας.
- της καθιέρωσης ενιαίου ποσοστού συγχρηματοδότησης (75 %) για την προσαρμογή, αποκατάσταση, μεταφορά και τα λειτουργικά έξοδα για τους πόρους που διαθέτει η ευρωπαϊκή δεξαμενή πολιτικής προστασίας.
- Ειδική αναφορά στη χρήση μοναδιαίων ποσών, εφάπαξ ποσών και κατ' αποκοπήν συντελεστών εισάγεται σε σχέση με τη συγχρηματοδότηση του κόστους των μεταφορών, ώστε να βελτιωθεί η συνοχή και η αποτελεσματικότητα.
- Έχουν συμπεριληφθεί ειδικές διατάξεις που περιορίζουν την ενεργοποίηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης σε περίοδο 90 ημερών (εκτός αν δικαιολογείται κάτι άλλο), προκειμένου να αποφασηθεί το πεδίο εφαρμογής και να δημιουργηθούν κίνητρα για τη χρήση πόρων στο στάδιο της άμεσης αντίδρασης.

ΚΥΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ:

Τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου θεσπίζουν τη νομοθεσία για την τροποποίηση του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης.

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν προπαρασκευαστικά μέτρα ώστε να είναι έτοιμα για τη δέσμευση πρόσθετων ικανοτήτων στην ευρωπαϊκή δεξαμενή πολιτικής προστασίας αμέσως μετά την έγκριση της νομοθεσίας.

Ως πρώτο παράδειγμα ενός ειδικού μηχανισμού διαβούλευσης, η Επιτροπή πρέπει να θέσει σε εφαρμογή δομή που θα επιτρέπει τον συστηματικό, τακτικό και στενό συντονισμό και τη συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων κρατών μελών πριν και κατά τη διάρκεια κάθε περιόδου πυρκαγιών.

Η Επιτροπή λαμβάνει όλα τα προπαρασκευαστικά μέτρα προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή η σύμβαση μίσθωσης ή ενοικίασης ώστε να τροφοδοτηθεί το σύστημα rescEU με τις προβλεπόμενες ικανότητες.

Η Επιτροπή θα διευκολύνει τις συζητήσεις με τη βιομηχανία προκειμένου να επιταχυνθεί η παραγωγή ικανοτήτων, οι οποίες δεν είναι άμεσα διαθέσιμες στην αγορά, όπως τα αεροσκάφη εναέριας δασοπυρόσβεσης.

Τα κράτη μέλη εκπονούν σχέδια πρόληψης και ετοιμότητας τα οποία διαβιβάζουν στην Επιτροπή το αργότερο έως τις 31 Ιανουαρίου 2019, ώστε η Επιτροπή να είναι σε θέση να επανεξετάσει και να βοηθήσει τα κράτη μέλη που ενδέχεται να χρειάζονται πρόσθετη στήριξη.

Η Επιτροπή συντονίζει την ανταλλαγή πληροφοριών με τα κράτη μέλη σχετικά με τη διατομεακή ετοιμότητα και αντιμετώπιση των καταστροφών μεγάλης κλίμακας, καθώς και σχετικά με τις τρομοκρατικές επιθέσεις στον τομέα της πολιτικής προστασίας.

4. ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΑΛΛΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΕ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΩΝ

Ο υψηλότερος βαθμός αλληλεγγύης και κατανομής ευθυνών στο πλαίσιο της αντίδρασης και ετοιμότητας πρέπει να συνοδεύεται από τα αναγκαία μέτρα πρόληψης ώστε να μειωθούν οι κίνδυνοι μακροπρόθεσμα. Αυτό συνεπάγεται αναμφίβολα καλύτερο συντονισμό των πολιτικών της ΕΕ, αλλά και καλύτερο συντονισμό σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ άλλων με τους περιφερειακούς και τοπικούς φορείς, καθώς και μεταξύ των διαφόρων εργαλείων και μέσων που διαθέτουν τα κράτη μέλη.

Παράμετροι διαχείρισης κινδύνου καταστροφών ενσωματώνονται ολοένα και περισσότερο στις διάφορες πολιτικές της ΕΕ. Η στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, για παράδειγμα, υποστηρίζει τη θωράκιση της δράσης της ΕΕ απέναντι στην κλιματική αλλαγή με την προαγωγή της προσαρμογής σε βασικούς ευάλωτους τομείς και σε συνέργεια με τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών. Οι παράμετροι αυτές ενσωματώθηκαν και σε χρηματοπιστωτικά μέσα, συμπεριλαμβανομένων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, του Ταμείου Αλληλεγγύης, της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (π.χ. τα σχέδια διαχείρισης των πλημμυρών και λύσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα), της έρευνας και της καινοτομίας¹², της στρατηγικής για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, των σοβαρών διασυννοριακών απειλών κατά της υγείας, καθώς και πολλών άλλων¹³. Ομοίως, η μεγαλύτερη θωράκιση των επενδύσεων κατά των καταστροφών στην ΕΕ συμβάλλει στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το μεγαλύτερο μέρος των κονδυλίων της ΕΕ που στηρίζουν δραστηριότητες πρόληψης καταστροφών και διαχείρισης προγραμματίζονται επί του παρόντος μέσω των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων:

- Κατά την περίοδο 2014-2020, περίπου 8 δισεκατομμύρια EUR διατέθηκαν από 20 κράτη μέλη για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και την πρόληψη και τη διαχείριση καταστροφών, μέσω των κονδυλίων της πολιτικής για τη συνοχή, γεγονός που τα καθιστά τη σημαντικότερη πηγή χρηματοδότησης της ΕΕ στον τομέα αυτό¹⁴.
- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) περιλαμβάνει έναν κεντρικό τομέα για τη *στήριξη της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων στη γεωργική εκμετάλλευση* στο πλαίσιο της προτεραιότητας για την αγροτική ανάπτυξη. Το ταμείο αυτό στηρίζει επίσης μέτρα στον δασοκομικό τομέα, τα οποία περιλαμβάνουν ειδικά μέτρα πρόληψης και αποκατάστασης των δασικών πυρκαγιών. Περίπου 2,3 δισεκατομμύρια EUR διατέθηκαν κατά την περίοδο 2014-2020 για τον σκοπό αυτό. Η συντριπτική πλειονότητα των

¹² Το πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020» έχει χρηματοδοτήσει ήδη πάνω από 20 εκατομμύρια EUR σε ερευνητικά έργα που σχετίζονται με τις δασικές πυρκαγιές. Η μελλοντική έρευνα που προβλέπεται για το 2020 θα αφορά αντίστοιχα: «Νέα διαχείριση που βασίζεται στο οικοσύστημα, καθώς και λύσεις που βασίζονται στη φύση, για τη μείωση του κινδύνου από δασικές πυρκαγιές στην ΕΕ» (15 εκατ. EUR) και «Ανθεκτικά Δάση», με στόχο την ανάπτυξη νέων κατευθυντήριων σημείων αναφοράς για την πρόληψη του κινδύνου δασικών πυρκαγιών και αποφάσεων με βάση τον κίνδυνο σχετικά με τις βέλτιστες επιλογές προσαρμογής (10 εκατ. EUR). Το 2018 θα καταρτιστεί στρατηγικό θεματολόγιο έρευνας και καινοτομίας για τη διαχείριση των κινδύνων δασικών πυρκαγιών στην ΕΕ με βάση τις ανάγκες που θα εντοπιστούν κατά την επιστημονική και πολιτική επανεξέταση των ερευνητικών σχεδίων σχετικά με τις δασικές πυρκαγιές που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ και με βάση τις συστάσεις που θα διατυπωθούν στο πλαίσιο του πολυμερούς εργαστηρίου με θέμα «Τρόποι αντιμετώπισης τεράστιων πυρκαγιών στην Ευρώπη», που θα πραγματοποιηθεί στη Λισαβόνα την περίοδο Ιανουαρίου- Φεβρουαρίου 2018.

¹³ Βλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, Σχέδιο δράσης για το Πλαίσιο Σεντάι για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών 2015-2030, SWD(2016)205

¹⁴ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης: 4,2 δισ. EUR· Ταμείο Συνοχής: 3,7 δισ. EUR

προγραμματισμένων μέτρων για τη στήριξη των επενδύσεων¹⁵ στην προληπτική δράση με στόχο τη μείωση των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών και καταστροφικών συμβάντων¹⁶, καθώς και για την αποκατάσταση της γεωργικής γης και του παραγωγικού δυναμικού¹⁷ δεν έχει ακόμη εκτελεστεί κατά την τρέχουσα περίοδο προγραμματισμού.

Επιπλέον, μετά τη σύσταση του Ταμείου Αλληλεγγύης της ΕΕ το 2002 ως (επανα-) χρηματοδοτικού μέσου για τις ενέργειες έκτακτης ανάγκης και ανάκαμψης ύστερα από σοβαρές φυσικές καταστροφές, η Επιτροπή χορήγησε συνολικό ποσό άνω των 5 δισ. EUR ως ενωσιακή χρηματοδοτική βοήθεια για παρεμβάσεις έπειτα από καταστροφές.

Οι προϋποθέσεις για την πρόληψη και τη διαχείριση του κινδύνου καταστροφών και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή για τη χορήγηση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων υφίστανται επίσης ώστε να διασφαλίζεται αποτελεσματική και αποδοτική δαπάνη: εθνικές ή περιφερειακές εκτιμήσεις επικινδυνότητας θα πρέπει να προβλεφθούν για επενδύσεις στην πρόληψη των κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της διαχείρισής της. Η αιρεσιμότητα προσέφερε στα κράτη μέλη ένα κίνητρο για να εφαρμόσουν διαρθρωτικές αλλαγές στα εθνικά τους συστήματα διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών και να ενισχύσουν τη διοικητική τους ικανότητα, καθώς και για να βελτιώσουν την ποιότητα των επενδύσεών τους.

Η ενίσχυση της πρόληψης στην ΕΕ εξαρτάται επίσης από μια ισχυρή βάση γνώσεων με επιστημονικό έρεισμα και από την αποτελεσματική διάδοση εκτενών στοιχείων, διδαγμάτων, ορθών πρακτικών και αποτελεσμάτων έργων. Η κατανόηση των κινδύνων καταστροφών αποτελεί προϋπόθεση για τη συνειδητοποίηση των κινδύνων και την ανάπτυξη νοοτροπίας κινδύνου στην ΕΕ.

Μια σειρά από άλλες πολιτικές και Ταμεία της ΕΕ μπορούν να στηρίξουν τις προσπάθειες αντιμετώπισης και αποκατάστασης, μεταξύ άλλων μέσω ενεργειών αποκατάστασης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης, μέσω της ευελιξίας των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται βάσει της πολιτικής συνοχής, και μέσω της ενεργοποίησης του Ταμείου Αλληλεγγύης της ΕΕ. Επιπλέον, το Ευρωπαϊκό Σώμα Αλληλεγγύης δίνει τη δυνατότητα σε νέους να στηρίξουν κοινότητες που εργάζονται για την πρόληψη καταστροφών ή που συνδράμουν στο πλαίσιο της ανάκαμψης από αυτές, ως ισχυρή έκφραση αλληλεγγύης στην ΕΕ.

Σε γενικές γραμμές, η σημασία της συμβολής στην πρόληψη και αντιμετώπιση των καταστροφών θα πρέπει επίσης να λαμβάνεται υπόψη κατά την επικαιροποίηση σχετικών τομέων του κεκτημένου της ΕΕ.

¹⁵ Τα ποσοστά συγχρηματοδότησης μπορεί να ανέλθουν έως και 80 % για μεμονωμένες επενδύσεις και έως 100 % για συλλογικές επενδύσεις

¹⁶ Κατά την περίοδο 2014-2020, συμπεριλαμβανομένων: από το προβλεπόμενο ποσό ύψους 3,8 δισ. EUR για επενδύσεις με στόχο τη βελτίωση της ανθεκτικότητας και της περιβαλλοντικής αξίας των δασικών οικοσυστημάτων, εκτελείται επί του παρόντος το 13,4 % από τα προβλεπόμενα 354 εκατ. EUR για δασοπεριβαλλοντικές και κλιματικές υπηρεσίες, για την προώθηση προληπτικών προσεγγίσεων με βάση τα οικοσυστήματα, έχει εκτελεστεί ποσοστό 7,2 % από τα προβλεπόμενα 2,7 δισεκατομμύρια EUR για εργαλεία διαχείρισης κινδύνου, όπως ασφάλιση, ταμεία αλληλοβοήθειας και στήριξη σταθεροποίησης των εισοδημάτων, έχει εκτελεστεί ποσοστό 7,2 %.

¹⁷ Προβλεπόμενο ποσό ύψους 2,1 δισ. EUR για την περίοδο 2014-2020, εκ των οποίων εκτελείται επί του παρόντος ποσοστό 10,4 %

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Τα κράτη μέλη αξιοποιούν όλες τις δυνατότητες χρηματοδότησης με βάση την υφιστάμενη νομοθεσία της ΕΕ προκειμένου να αποκτήσουν, να προσαρμόσουν και να αποκαταστήσουν ικανότητες.

Η Επιτροπή εξετάζει το ενδεχόμενο να κάνει χρήση, μετά το 2020, των διατάξεων σχεδιασμού σχετικά με τις εκτιμήσεις και τη διαχείριση κινδύνου¹⁸ ως εκ των προτέρων αιρεσιμότητα, τόσο στο πλαίσιο της πολιτικής της συνοχής όσο και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Η Επιτροπή εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι κανόνες για την περίοδο μετά το 2020 θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη συγχρηματοδότηση ικανοτήτων αντιμετώπισης καταστροφών που αναπτύσσονται μέσω των Ταμείων πολιτικής συνοχής που χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο των πόρων αντιμετώπισης της ευρωπαϊκής δεξαμενής πολιτικής προστασίας.

Η Επιτροπή, μέχρι το καλοκαίρι του 2018, ελέγχει τις προβλεπόμενες επενδύσεις σε όλα τα σχετικά προγράμματα και συζητά πιθανές αλλαγές με τα κράτη μέλη. Τα κράτη μέλη πρέπει να προβούν σε στοχοθετημένη εφαρμογή των υπόλοιπων κεφαλαίων για ειδικά έργα και, όπου χρειάζεται, η Επιτροπή θα προβεί ταχύτατα σε τροποποίηση των προγραμμάτων.

Τα κράτη μέλη κάνουν χρήση της δυνατότητας αυξημένων ποσοστών συγχρηματοδότησης ή μέτρων ανάκαμψης/αποκατάστασης έπειτα από φυσικές καταστροφές στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων.

Η Επιτροπή εξετάζει, για την περίοδο μετά το 2020, τον τρόπο επιτάχυνσης των διαδικασιών για την τροποποίηση των σχετικών προγραμμάτων των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων, ιδίως έπειτα από καταστροφή¹⁹.

Η Επιτροπή αξιοποιεί την αναθεώρηση των σχετικών ενωσιακών νομοθεσιών και διαδικασιών ώστε να ενισχυθούν κατά πολύ οι παράμετροι πρόληψης των καταστροφών, σε όλα τα σχετικά επίπεδα διακυβέρνησης.

Η Επιτροπή δρομολογεί εκστρατεία επικοινωνίας και ευαισθητοποίησης για την πρόληψη καταστροφών με ιδιαίτερη έμφαση στις δασικές πυρκαγιές, στα κύματα καύσωνα και σε άλλα ακραία καιρικά κλιματικά φαινόμενα, ώστε να βελτιωθεί η ευαισθητοποίηση όσον αφορά την προληπτική δράση.

Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή προωθούν την πιο συστηματική συλλογή και διάδοση δεδομένων ζημιών, ώστε να ενισχυθεί η συλλογή δεδομένων ζημιών και να γίνει χρήση των δεδομένων ζημιών για τον καλύτερο σχεδιασμό της πρόληψης και προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

¹⁸ Διατάξεις όπως η ύπαρξη σχεδίων διαχείρισης κινδύνων καταστροφών που απαιτούνται σύμφωνα με τη νομοθεσία για την πολιτική προστασία· θα μπορούσαν να εξεταστούν σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας με βάση την οδηγία της ΕΕ για τις πλημμύρες, ή μέτρα που βασίζονται στο οικοσύστημα για την αύξηση της ανθεκτικότητας των δασών στις πυρκαγιές

¹⁹ Μετά τις δασικές πυρκαγιές του 2017 στην Πορτογαλία, χρησιμοποιήθηκαν ταχείες διαδικασίες για την τροποποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Η αλληλουχία καταστρεπτικών συμβάντων το 2017, που είχε ως αποτέλεσμα σοβαρό κόστος σε ανθρώπινες ζωές καθώς και περιβαλλοντικό και οικονομικό κόστος, κατέδειξε την ανάγκη να ενισχυθεί η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη και η ευθύνη της ΕΕ και των κρατών μελών όσον αφορά την πρόληψη και την αντιμετώπιση των καταστροφών, καθώς και την προετοιμασία έναντι αυτών. Η κλιματική αλλαγή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιδείνωση των προκλήσεων και έχει συνεισφέρει στην αύξηση της συχνότητας και της έντασης των φυσικών καταστροφών. Μια Ευρώπη που προστατεύει πρέπει να είναι επίσης σε θέση να προλαμβάνει, να προετοιμάζει και να αντιμετωπίζει προκλήσεις που επηρεάζουν τον ιστό των κοινωνιών μας. Το σύστημα rescEU αποτελεί άλμα προόδου, διότι παρέχει στην Ένωση και στα κράτη μέλη της τη δυνατότητα να αντιμετωπίσουν τις προαναφερόμενες προκλήσεις.

Με βάση την αρχή ότι η πρόληψη των εντοπιζόμενων κινδύνων και η προσαρμογή σε αυτούς εφόσον δεν είναι δυνατή η πλήρης πρόληψη, πρέπει να αποτελεί καθήκον και όχι επιλογή, και σε συνδυασμό με την ικανότητα αντίδρασης κατά τον ταχύτερο και αποτελεσματικότερο, ανθρωπίνως δυνατό τρόπο, το σύστημα rescEU θα ενισχύσει σημαντικά τις ικανότητες διαχείρισης του κινδύνου καταστροφών στην ΕΕ.

Το σύστημα rescEU θα συμβάλει ώστε όλες οι χώρες να ενσωματώσουν την πρόληψη καταστροφών σε όλες τις πολιτικές τους, να θεσπίσουν ρυθμίσεις που θα εγγυώνται ικανοποιητικό επίπεδο ικανότητας αντίδρασης και να μπορούν να στηρίζονται με ασφάλεια στη βοήθεια της ΕΕ σε περιπτώσεις καταστροφών έκτακτης κλίμακας ή χαρακτήρα, και στις οποίες θα δικαιολογείται η παρέμβαση της ΕΕ. Ατενίζοντας το μέλλον, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη που συμμετέχουν στον μηχανισμό πολιτικής προστασίας, θα είναι σε θέση να επικεντρωθούν πλήρως στην ανάπτυξη των ικανοτήτων αντιμετώπισης με βάση τους κινδύνους του μέλλοντος.